



ten Taloussankari-pelin. Tralla.fi -sivusto puolestaan kerää yhteen yrittäjyyskasvatukseen liittyvää materiaalia. Helsingissä on käytössä Helsinki Oppii -sivusto (helsinkioppi.fi), jossa jaetaan opetusmateriaalia ja esimerkkejä käytännön toteutuksista. Materiaalit lajitellaan teemoittain. Samaa sivustoa voisi käyttää talousosaamisen aineistojen ja materiaalin keräämiseen helposti opettajien saataville.

Helsingin kaupungilla on käytössä Yrittäjyyden ja työelämäosaamisen Stadi -hanke, jossa luodaan verkkoportaalia oppilaitosten käyttöön. Portaali helpottaisi opettajien yhteisprojekteja yksityisten yritysten kanssa, jolloin oppilaat saisivat paremman käsityksen työelämän toiminnasta. Yritysyhteistyö mahdollistaisi myös yrittäjävieraiden käynnin koulussa, jolloin vierailijat voivat kertoa omasta elämästään esimerkkeinä taloustaitojen merkityksestä.

Opettajien talousosaamisen täydennyskoulutukseen tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota ja se on yksi painopisteistä tulevia koulutuksia suunniteltaessa.

Esiopetus

Talousosaamista opitaan osana arjen toimintoja ja aihe otetaan oppijan kiinnostuksen mukaan esille aina sopivissa vuorovaikutus ja toiminnan tilanteissa. Esiopetuksessa talouskasvatus toteutuu matemaattisia taitoja ja kestävän kehityksen mukaista elämäntapaa harjoitellessa. Opetusta toteutetaan toiminnallisesti leikkien ja tutkien erilaisissa oppimisen ympäristöissä ja hyödyntäen eri yhteistyökumppaneita. Esiopetusikäinen lapsi harjoittelee esimerkiksi kauppaleikkien kautta rahan käyttöä ja taloustaitoja. Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen harjoittelun myötä tutustutaan lasten ympäristössä esiintyviin erilaisiin mainoksiin ja pohditaan kuluttamista. Esiopetusryhmässä suunnitellaan yhdessä lasten kanssa ryhmän väline- tai materiaalihankintoja.

Esiopetuksen henkilöstön tietoisuutta lasten talousosaamisen vahvistamisesta osana esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia on tarpeen lisätä ja ottaa huomioon osana opettajien täydennyskoulutusta.

Perusopetus

Perusopetuksen opetussuunnitelma (2014) antaa taloustaitojen opettamiselle hyvät lähtökohdat. Taloustaidot tulivat entistä vahvemmin osaksi eri oppiaineita, esimerkiksi kotitalouden ja matematiikan tunneilla. Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan taloustietoa opetetaan nyt osana yhteiskuntaoppia myös alaluokilla. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteeseen "itsestä huolehtiminen ja arjen taidot" on kirjattu, että oppilaat tutustuvat kestävän kuluttamisen käytäntöihin ja pohtivat



säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. Lisäksi oppilaat saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten tarkasteluun. Kuudesluokkalaiset vierailevat TAT:n Yrityskylässä, jossa oppilaat pääsevät toimimaan valitsemassaan ammatissaan ja oppivat tulojen ja menojen tasapainottamista. Myös yhdeksäsluokkalaisille on TAT:n Yrityskylä - oppimiskokonaisuus, jossa oppilaat pääsevät simuloimaan yrityksen johtoryhmässä toimimista. Osana yrityskylää oppilaat opiskelevat myös budjetointia sekä lainojen ja korkojen toimintaa. Yläkoulun yhteiskuntaopissa perehdytään talouden peruskäsitteisiin, ilmiöihin ja keskeisiin toimijoihin sekä tarkastellaan taloutta myös kestäväen kehityksen ja erilaisten taloudellisten toimijoiden näkökulmasta. Yhdeksännen luokan sisällöissä on kirjattu, että oppilasta ohjataan vastuulliseen rahankäyttöön, tulojen ja menojen hallintaan sekä talouden peruskäsitteiden hallintaan. Opetussuunnitelmassa on myös laaja-alaisen osaamisen tavoitteita kuten esimerkiksi arjen taidot, työelämätaidot ja yrittäjäyys, joihin sisältyy näitä asioita. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat osana kaikkia oppiaineita.

Perusopetuksen vuosiluokilla 7-9 oppilas vahvistaa työelämään tutustumisen (TET) jaksojen aikana kokemuksiaan työelämästä ja ammatteista aidossa työympäristössä sekä saa lisää valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Lisäksi työelämään tutustuminen auttaa oivaltamaan työn ja yritteliäisyyden merkityksen, yrittäjäyden mahdollisuudet sekä oman vastuun yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä. Neljässä helsinkiläiskoulussa pilotoidaan työelämäpainotteista perusopetusta, jossa oppilailla on monta TET-jaksoa vuodessa ja heille opetetaan valinnaisaineena työelämätaitoja sekä taloustaitoja.

Koulut voivat vahvistaa osana koulun opetusta yrittäjäyysasennetta, työelämätaitoja ja taloudenhallintaa esimerkiksi hyödyntämällä Nuori yrittäjäyys ry:n (NY) ohjelmia, joissa on huomioitu eri kouluasteiden opetussuunnitelmia. Alakouluohjelmissa on 4-6 luokkalaisille tarjolla Mitä ihmiset tekevät - opintokokonaisuus, jossa kannustetaan lapsia tutustumaan niin oman lähiympäristön toimintaan, eri ammatteihin, päätöksentekoon kuin talouden kiertokulkuun. Yläkoululaisille on mahdollista Oma talous -ohjelmassa harjoitella työelämävalmiuksia ja tutustua talouslukutaitoon.

Opettajien työelämä- ja talousosaamisen kehittämistä varten Helsingissä on viime vuonna aloitettu Tulevaisuuden työelämäosaaminen peruskoulussa -hanke. Siinä mukana olevien koulujen opettajat tutustuvat työelämään erilaisten vierailuiden ja niin sanotun ope-TET:in avulla.

Toinen aste



Perusopetuksen jälkeiseen elämänvaiheeseen kuuluu useita samanaikaisia itsenäistymiseen liittyviä kehitystehtäviä, joissa menestyminen on katsottu vaikuttavan keskeisesti yksilöiden hyvinvointiin. Taloudellinen itsenäistyminen vanhemmista ja lapsuudenkodista on eräs tärkeimpiä aikuisuuden saavuttamisen kriteereitä. Toisen asteen opintojen aikana nuoret valmistautuvat tähän elämän siirtymävaiheeseen. Samalla oppilaat kiinnittyvät yhteiskuntaan sekä pyrkivät hankkimaan jatkokoulutuspaikan ja integroitumaan työelämään.

Uutena haasteena on kuluttajakäyttäytymisen siirtyminen yhä enemmän digitaalisiin ympäristöihin, mikä vaatii uudenlaista talousosaamista. Konkreettisten taloustaitojen lisäksi vaaditaan taloudellista itseluottamusta taloudelliseen käyttäytymiseen ja hyvinvoinnin rakentamiseen, toisin sanoen taloudellista kyvykkyyttä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että nuorten taloudellisen elämänhallinnan vahvistaminen suojaa nuorten mielenterveyttä pitkällä tähtäimellä. Näin ollen talous- ja kuluttajao- saamiseen liittyvää opetusta on tärkeää kehittää siten, että se vahvistaa toisen asteen opiskelijoiden toimijuutta ja kokemuksellista oppimista.

Toisella asteella ja korkea-asteella opiskelevalle on tarjolla erilaisia yrittäjyyteen kannustavia ohjelmia. Toisen asteen opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua Nuori Yrittäjyys ry:n Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan. Ohjelmassa harjoitellaan teoriaa ja käytäntöä yhdistämällä yrittäjyyden taitoja, yrittäjämäistä asennetta sekä työelämätaitoja. Ohjelman aikana osallistujia perustaa NY-yrityksen, joka toimii noin vuoden ajan ja noudattaa yrityselämän periaatteita ja toimintatapoja.

Lukio

Lukion uudessa opetussuunnitelmassa (voimassa 1.8.2021) talousosaamisen merkitys korostuu entisestään. Talousosaamisen opetus on sisällytetty yhteiskuntaopin, pitkän ja lyhyen matematiikan sekä nyt myös opinto-ohjauksen pakollisiin moduuleihin. Lukion opetussuunnitelman lyhyen ja pitkän matematiikan talousmatematiikan moduuleissa tavoitteena on muun muassa matemaattisten valmiuksien hyödyntäminen talouden suunnittelussa ja yrittäjyydessä. Tämän lisäksi tavoitteena on, että opiskelija oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset.

Yhteiskuntaopin taloustieto-moduulin tavoitteena on johdattaa lukiolainen ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Moduulissa käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kotitalouksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Siinä perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työn- teon että yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestäväen kehityk-



sen näkökulmasta. Opinto-ohjauksen Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus -moduulin tavoitteena on muun muassa tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkitys työllisyyden näkökulmasta. Lisäksi tavoitteena on syventää osaamista itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelun ja elämänhallintataitojen osalta. Yhtenä keskeisenä sisältönä on oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen. Tämän lisäksi Helsingin kaupungin lukioiden uuden opetussuunnitelman paikallisessa tarkennuksessa on huomioitu talousosaamisen merkityksellisyys osana eettistä ja ympäristöosaamista.

Helsingin kaikkiin lukioihin on perustettu opettajien KKT-tiimit (korkeakoulutus, kansainvälisyys ja työelämä), joiden tarkoituksena on edistää työelämätaitojen osaamista. Myöhemmin on tarkoitus luoda opettajien verkosto eri lukioiden välille.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisessa koulutuksessa kartutetaan talousosaamisen taitoja monipuolisesti. Talousosaamisen taitoja opitaan ammatillisen perustutkinnon yhteisissä tutkinnon osissa. Yhteiskunta- ja työelämäosaamisen tutkinnon osassa opiskelijoilla on pakollisina opintoina Yhteiskunnassa ja työelämässä toimimisen osa-alue, Yrittäjyys ja yrittäjämäisen toiminnan osa-alue sekä Kestävän kehityksen edistämisen osa-alue. Opinnoissa harjaannutaan oman talouden hallinnassa, opitaan toimimaan taloudellisesti työtehtävissä ja hankitaan kestävä kehitystä edistävää osaamista. Matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen tutkinnon osassa Matematiikka ja matematiikan soveltamisen osa-alue sisältää talousmatematiikkaa. Pakollisten opintojen lisäksi opiskelijalla on mahdollisuus opiskella kaikista osa-alueista valinnaisia opintoja. Opetushallituksessa on parhaillaan käynnissä työ, jossa rakennetaan yhteisten tutkinnon osien osa-alueiksi uudet yhdeksän osaamispuheen talousosaamisen ja kestävä kehityksen kokonaisuudet. Talouden näkökulma on myös osa kestävä kehityksen kokonaisuutta. Kokonaisuuden suorittava opiskelija voisi kartuttaa talousosaamistaan tai kestävä kehityksen osaamistaan ja vahvistaa erityisesti oman talouden hallintataitoja sekä henkilökohtaisen elämäntavan kestävyden, kiertotalouden ja vastuullisen toiminnan ymmärtämistä. Valmiit kokonaisuudet julkaistaan syksyllä 2020.

Yhteenveto

Tällä hetkellä voimassa olevat opetussuunnitelmat eri kouluasteilla pitävät sisällään monipuolista talousosaamisen opiskelua erilaisin työtyövoim. Opiskelua voidaan tarpeen ja oppijoiden kiinnostuksen mukaan täydentää opetukseen sopivilla ja tarkoituksenmukaisilla lisämateriaa-



leilla ja työskentelytavoilla.

Helsingissä on käytössä mm. Helsinki Oppii -sivusto (helsinkioppi.fi), jossa jaetaan opetusmateriaalia ja esimerkkejä käytännön toteutuksista.

Opettajien talousosaamisen täydennyskoulutukseen tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomiota ja se on yksi painopisteistä tulevia koulutuksia suunniteltaessa.

Opettajaverkostojen kokoaminen on kannatettavaa ja niitä kehitetään jo nyt olemassa olevien hankkeiden puitteissa.

Esittelijän perustelut

Kaupunginhallitus on pyytänyt lausuntoa kasvatus- ja koulutuslautakunnalta 30.9.2020 mennessä valtuutettu Apter Tedin ja 26 muun allekirjoittaneen valtuustoaloitteeseen. Aloitteessa esitetään, että nuorten talousosaamista lisättäisiin kaikilla kouluasteilla voimassaolevien ja suunnitteilla olevien opetussuunnitelmien puitteissa. Lisäksi aloitteessa esitetään, että opettajien talousosaamista kehitettäisiin ammatillisella täydennyskoulutuksella ja Helsinkiin perustettaisiin talousopetuksen kehittämisen verkosto. Aloitteessa pyydetään myös selvittämään mahdollisuutta koota digitaalisesti talousosaamisen aineistoja ja muuta materiaalia opettajien saataville kootusti yhteen paikkaan.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Minna Ala-Ketola, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 310 20428
minna.ala-ketola(a)hel.fi
Antti Värtö, pedagoginen asiantuntija, puhelin: 3108 8047
antti.varto(a)hel.fi

Liitteet

1 Apter Tedin aloite nuorten talousosaamisen lisäämiseksi kaikilla kouluasteilla

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala